

Kalendarium

KRONIKA STOSUNKÓW REPUBLIKI FEDERALNEJ NIEMIEC Z EUROPEJSKIMI KRAJAMI SOCJALISTYCZNYMI

październik-grudzień 1987

Październik

30 IX - 6 X — W Moskwie przebywała grupa ekspertów wojskowych z frakcji parlamentarnej CDU pod przewodnictwem W. Wimmera. Członkowie delegacji rozmawiali z przedstawicielami sztabu generalnego Armii Radzieckiej, spotkali się też m.in. z W. Falinem, G. Arbatowem, W. Zagladinem oraz — co było gestem bezprecedensowym — odwiedzili jedną z elitarnych podmoskiewskich dywizji. Oprócz tematyki wojskowej w rozmowach poruszano również problematykę niemiecką. Delegacja złożyła wieniec na cmentarzu żołnierzy niemieckich pod Moskwą.

1 X — Parlamentarny sekretarz stanu ds. stosunków wewnątrzniemieckich O. Hennig (CDU), występujący w Instytucie Polityki Międzynarodowej w Budapeszcie poinformował o trzech nowych porozumieniach zachodnoniemiecko-węgierskich, dot. wymiany instytucji kultury, współpracy naukowo-technicznej oraz współpracy w żegludze śródlądowej. Porozumienia zostaną podpisane podczas zbliżającej się wizyty w Bonn premiera Węgier K. Grosza. Hennig zaakcentował, że Węgry są drugim krajem — członkiem Układu Warszawskiego, który wyraził zgodę na otwarcie Instytutu im. Goethego.

2 X — Weszło w życie porozumienie o ustanowieniu stosunków dyplomatycznych na szczeblu ambasadorów nadzwyczajnych i pełnomocnych pomiędzy Republiką Federalną i Albanią.

3 X — Organ Albańskiej Partii Pracy „Zeri i Popullit” w artykule pt. *Ważny krok w normalizacji stosunków między Ludową Socjalistyczną Republiką Albanii i RFN* przypomniał o roszczeniach

Tirany wobec Bonn w sprawie odszkodowań wojennych: „Roszczenia te są słuszne — zobowiązania niemieckie nie podlegają przedawnieniu”. Dziennik zaakcentował, że „normalizacja stosunków z RFN jest sukcesem polityki zagranicznej Albanii”.

3 X — Przewodniczący Federacji Niemieckich Związków Zawodowych E. Breit spotkał się w Moskwie z M. Gorbaczowem i wyjaśnił mu stanowisko Federacji Wolnych Związków Zawodowych — której jest wiceprzewodniczącym — w kwestii rozbrojenia.

3 X — Zdaniem dziennika „Die Welt” kanclerz H. Kohl uzależnia termin swej wizyty w Czechosłowacji od ewolucji stosunków na linii Wschód - Zachód, a zwłaszcza od wyników nowego szczytu amerykańsko-radzieckiego.

5 X — W Bonn podpisano porozumienie między RFN a Czechosłowacją o współpracy w dziedzinie ochrony środowiska naturalnego. Dokument przewiduje m.in. wymianę informacji na temat aktualnych problemów ochrony biosfery, lasów i zbiorników wodnych.

5 X — Bawarski premier F. J. Strauss rozpoczął wizytę w Socjalistycznej Republice Słowenii. W programie przewidziano rozmowy z czołowymi politykami republiki na temat rozszerzania kontaktów gospodarczych między Bawarią i Słowenią.

5 X — Były przewodniczący SPD W. Brandt stwierdził na jednej z socjaldemokratycznych imprez w Berlinie Zachodnim, iż tzw. kwestia niemiecka pojmowana w sensie przywrócenia jedności państwowej „nie jest otwarta we właściwym znaczeniu tego słowa”. Zdaniem przewodniczącego Międzynarodówki Socjalistycznej wszystkie znaczące

siły polityczne w RFN aprobują niezależność obu państw niemieckich. Według Brandta istnieje też szansa otwarcia nowego rozdziału w historii Europy poprzez zdemilitaryzowanie konfliktu Wschód-Zachód.

6 X — W komentarzu agencji TASS zarzucono rządowi w Bonn demonstrowanie „coraz większych ambicji militarnych”. Radziecka agencja powołuje się na doniesienia tygodnika „Der Spiegel” o zamiarze RFN wysłania okrętów *Bundesmarine* na Morze Śródziemne.

6 X — H.-J. Vogel, dokonując bilansu swej podróży do Polski, wskazał na wielkie znaczenie, jakie jego partia przypisuje rozwojowi stosunków polsko-zachodnioniemieckich oraz procesowi pojednania między narodami obu krajów. H.-J. Vogel wystąpił na posiedzeniu frakcji parlamentarnej SPD w Berlinie Zachodnim.

6 X — „Bild Zeitung” poinformowała, że w stolicy obu państw niemieckich opracowuje się listę priorytetowych wydatków i wspólnych inwestycji w myśl zawartych porozumień. Realizacja tych projektów wymaga jakoby wkładu zachodnioniemieckiego w wysokości 10 miliardów DM.

7 X-11 X — Z wizytą w RFN bawił premier Węgier K. Grosz, który został przyjęty przez prezydenta R. V. Weizsäckera, kanclerza Kohla i ministra Genschera. Węgierski gość konferował głównie z kanclerzem (podróż Grosza była rewizytą pobytu Kohla na Węgrzech w 1984 r.). Podpisano kilka wynegocjowanych uprzednio porozumień. Przedstawiciele banków obu stron podpisali również porozumienie kredytowe: *Deutsche Bank* udzielił z gwarancją rządu bońskiego pożyczki Węgierskiemu Bankowi Państwowemu w wysokości miliardów DM. Rząd zachodnioniemiecki zamierza poprzeć Węgry w rokowaniach z EWG.

8-13 X — Na zaproszenie partii socjaldemokratycznej w RFN przebywał sekretarz KC KPZR A. Dobrynin. Wizyta wykroczyła swym znaczeniem poza dwupartyjny charakter, a radziecki gość spotkał się z czołowymi politykami Republiki Federalnej. Podczas spotkania z H. Kohlem Dobrynin wręczył kanclerzowi list od M. Gorbaczowa, w którym znalazła się m. in. pozytywna ocena wkładu RFN do radziecko-amerykańskiego porozumienia w sprawie rakiet średniego zasięgu oraz gotowość radzieckiego przywódcy do spotkania się

w bliskiej przyszłości z kanclerzem Kohlem. Na zakończenie pobytu nad Renem Dobrynin i E. Bahr wystąpili na konferencji prasowej, gdzie przedstawili prace grupy roboczej SPD i KPZR, które to gremium od czerwca 1984 r. zajmuje się problemem zmniejszania wydatków zbrojeniowych z intencją przekazania części uzyskanych w ten sposób środków państwu najbardziej potrzebującym pomocy.

10-11 X — W Essen odbył się federalny kongres aktywu „Związku Wypędzonych”, na którym zasadniczy referat wygłosił H. Czaja. Mówca m.in. potępił „próby kokietywania polskich komunistów”, dostrzegalne zwłaszcza w inicjatywach polityków socjaldemokratycznych.

13 X — W Bonn odbyła się kolejna tura rozmów szefów resortów budownictwa obu państw niemieckich, W. Junkera (NRD) i O. Schneidera (RFN). Min. Junker przebywa w RFN z pięciodniową wizytą.

13 X — Przewodniczący *Bundestagu* Ph. Jenninger (CDU) przyjął przewodniczącą komisji zdrowia Izby Ludowej NRD prof. Ch. Brücknera. Podczas spotkania, w którym uczestniczyło także wielu innych polityków z obu państw niemieckich, wymieniono doświadczenia z działalności komisji zdrowia obu parlamentów oraz omówiono kwestie związane z realizacją treści porozumienia zawartego między resortami zdrowia NRD i RFN. Delegacja Izby Ludowej NRD przebywa w RFN na zaproszenie frakcji parlamentarnej FDP w *Bundestagu*.

13 X — Federalny minister gospodarki M. Bangemann (FDP) w wywiadzie dla PAP oznajmił, że gospodarka RFN może wnieść swój wkład w rozwój stosunków między Wschodem a Zachodem, „począwszy od dostaw nowoczesnej technologii poprzez współpracę przedsiębiorstw i skończywszy na najwyższej formie kooperacji, jaką są *joint ventures*”. Zdaniem Bangemanna, w stosunkach z Polską najważniejsze są: „uporządkowanie obsługi długów oraz nieodzowne reformy gospodarcze”, co spowoduje przywrócenie międzynarodowej wiarygodności kredytowej Warszawy.

13 X — Na posiedzeniu frakcji parlamentarnej CDU/CSU, które odbyło się w Berlinie Zachodnim, jej przewodniczący A. Dregger wskazał na „pozytywne zmiany”, jakie nastąpiły w posta-

wie władz NRD. Dregger wyraził m.in. opinię, iż należałoby nawiązywać stopniowo kontakty z Izbą Ludową NRD.

15 X — Kanclerz Kohl wygłosił na forum *Bundestagu* tzw. sprawozdanie o stanie narodu. Kanclerz zapewnił, iż głównym celem jego rządu jest doprowadzenie do tego, aby „wszyscy Niemcy mogli podróżować swobodnie i aby nikt im w tym nie przeszkadzał”. Kohl oświadczył, że rząd federalny „w dużym stopniu przyczynił się” do obecnego postępu w stosunkach między Wschodem a Zachodem.

16 X — Przebywający w Warszawie na zaproszenie PAP przewodniczący zarządu zachodnioniemieckiej agencji prasowej DPA dr W. Richtberg przeprowadził rozmowy z prezesem PAP B. Jachaczem. Szef DPA spotkał się także z wiceministrem spraw zagranicznych J. Kinastem oraz R. Wojną i J. Urbanem.

16 X — Polski minister spraw zagranicznych M. Orzechowski, przebywający podczas zorganizowanego w Poznaniu przez Stowarzyszenie Wisła-Odra spotkania, powiedział m.in.: „[...] nasze stosunki z RFN są skomplikowane, a stan ich normalizacji oceniamy jako niezadowolający. Chociaż bowiem z jednej strony władze RFN deklarują chęć utrzymania poprawnych stosunków z Polską, to z drugiej strony oficjalni przedstawiciele rządu bońskiego kwestionują ostateczny charakter granicy państwowej Polski i udzielają wsparcia siłom rewizjonistycznym”.

16 X — W prasie zachodnioniemieckiej poinformowano o wznowieniu w Moskwie — po jedenastoletniej przerwie — rozmów zachodnioniemiecko-radzieckich na temat ożywienia współpracy kulturalnej między obu państwami.

17 X — Podczas zorganizowanego w Monachium przez CSU tzw. kongresu ds. polityki obronnej (*Wehrpolitischer Kongress*) czołowi politycy tej partii potwierdzili swe negatywne stanowisko wobec „podwójnej opcji zerowej” oraz zgody kanclerza na usunięcie *Pershingów* 1A. Najbardziej charakterystycznym głosem było wystąpienie F. Wittmanna, który ostrzegał przed „uczuciem złudnego bezpieczeństwa”, wywołanym jego zdaniem propozycjami rozbrojenia wymi Moskwy.

17 X — W. Falin określił w wywiadzie dla „Vorwärts” istniejący podział Niemiec jako „historyczny fakt, który mo-

że zmienić jedynie historia”. Falin wyraził także poparcie dla ściślejszej współpracy między RFN i Związkiem Radzieckim w zakresie polityki energetycznej i ochrony środowiska, co powinno m.in. dać oszczędności w wysokości 8-12% w zużyciu energii.

19-21 X — W Breidenbach k. Marburga w RFN obradowała grupa robocza PZPR-SPD ds. budowy środków wzajemnego zaufania, powołana jesienią 1984 r. przez kierownictwa frakcji parlamentarnej SPD i klubu poselskiego PZPR.

21 X — Według „Süddeutsche Zeitung” zachodnioniemieckie MSZ zakomunikowało ambasadzie PRL o odmownym załatwieniu żądań Warszawy w sprawie świadczeń z tytułu odszkodowań. Gazeta przypomina, że Polska już w 1953 r. zrezygnowała z dalszych „świadczeń reparacyjnych” ze strony Niemiec jako całości, natomiast roszczenia prawno-cywilne poszczególnych osób nie mogą być traktowane w oderwaniu od pojęcia „reparacji” i rozpatrywane oddzielnie. Niezależnie od tego RFN wypłaciła, poczynawszy od jesieni 1975 r., ryczałtem 1,3 miliarda DM z tytułu ubezpieczeń emerytalnych.

23 X — Z jednodniową wizytą roboczą w Albanii przebywał minister H.-D. Genscher, który był pierwszym zachodnim politykiem odwiedzającym ten kraj po 1945 r. Zachodnioniemiecki minister spraw zagranicznych przyjęty został przez sekretarza generalnego Albańskiej Partii Pracy Ramiza Alię, premiera Adila Carcaniego i albańskiego ministra spraw zagranicznych Reisa Malile.

23 X Po zakończeniu uroczystej akademii w stolicy NRD w związku z jubileuszem 750-lecia Berlina, socjaldemokratyczni szefowie krajów związkowych RFN: Saary, Hamburga i Bremy — O. Lafontaine, K. v. Dohnanyi i K. Wedemeier odbyli ponad dwugodzinną rozmowę z E. Honeckerem i innymi członkami ścisłego kierownictwa NRD. O. Lafontaine oświadczył następnie dziennikarzom, że w trakcie spotkania nie nastąpiły żadne konkretne uzgodnienia. Równocześnie podczas konferencji prasowej w Berlinie Zachodnim przedstawiciele CDU określili obecność polityków socjaldemokratycznych na uroczystościach w Pałacu Republiki jako przejaw „braku instynktu”.

24 X — W. Jaruzelski przyjął ambasadora PRL w RFN Ryszarda Karskiego.

24 X — W artykule opublikowanym na łamach „Wetzlarer Neue Zeitung” przewodniczący frakcji FDP w Bundestagu W. Mischnick opowiedział się za rozbudową kontaktów między zachodnioniemieckim parlamentem a Izbą Ludową NRD.

24 X — Dziennik „Die Welt” zamieścił artykuł H. Krempa pt. *Język ojczysty dopiero od szkoły średniej. Ponad milion Niemców w Polsce walczy o swoją tożsamość*. W konkluzji autor stwierdza: „Ruch grup narodowościowych jest spóźnionym owocem przełomu społecznego między Odrą i Bugiem, który został zapoczątkowany w 1980 r.”.

26 X — Hamburski „Der Spiegel” zamieścił krótką notatkę o toczących się jakoby rokowaniach w sprawie nowego kredytu zachodnioniemieckiego dla NRD w wysokości czterech miliardów DM. Doniesienie „Spiegla” wywołało falę domysłów, natomiast kanclerz Kohl oświadczył, iż nic nie wie o tej sprawie. Nie wyklucza się możliwości prowadzenia rozmów pomiędzy przedstawicielami banków z wyłączeniem strony rządowej.

28 X — Parlamentarny sekretarz frakcji FDP T. Wolfgram oświadczył po zakończeniu rozmowy z członkiem Biura Politycznego SED H. Axenem i innymi przedstawicielami Izby Ludowej NRD, że w kontaktach między Bundestagiem a Izbą Ludową musi być zapewnione równoprawne traktowanie deputowanych do Bundestagu, delegowanych z Berlina Zachodniego. Z satysfakcją o rozmowie z H. Axenem wyrażał się także przewodniczący SPD Nadrenii-Palatynatu R. Scharping.

28 X — Podczas uroczystości podpisania porozumienia o budowie muzeum historii Niemiec w Berlinie Zachodnim kanclerz H. Kohl oznajmił m.in., iż miasto jest „centralnym punktem otwartego problemu niemieckiego”.

28 X — Rada miejska Wismaru (NRD) zatwierdziła umowę o partnerstwie z Lubeką. Program współpracy na 1988 r. przewiduje m.in. wymianę wizyt członków władz obu miast.

29 X — W uzupełnieniu swej wypowiedzi z dnia poprzedniego T. Wolfgram poinformował prasę, że NRD jest zainteresowana powołaniem wspólnej komisji podręcznikowej NRD i RFN oraz przygotowaniem seminarium ekspertów, poświęconego doktrynom militarnym Pa-

ktu Północnoatlantyckiego i Układu Warszawskiego.

29-30 X — Federalny minister komunikacji J. Warnke złożył oficjalną wizytę w Pradze, gdzie został m.in. przyjęty przez premiera L. Štrougala. Zachodnioniemiecki minister omawiał w stolicy Czechosłowacji kwestie związane ze współpracą w dziedzinie żeglugi śródlądowej, problemami transportu i ruchu podróży oraz współpracy w dziedzinie ochrony środowiska w pasie nadgranicznym. Poruszano również sprawę wymiany studentów i partnerstwa gmin nadgranicznych. Według zachodnioniemieckiego polityka obecnie panuje „dobra atmosfera”, sprzyjająca rozwiązywaniu tych problemów. Warnke poinformował dziennikarzy, że kanclerz Kohl złoży w dniach 26-27 stycznia 1988 r. oficjalną wizytę w Czechosłowacji.

30 X — W stolicy NRD przedstawiciele obu państw niemieckich wymienili spisy dzieł sztuki (głównie obrazów), które w okresie drugiej wojny światowej zostały wywiezione z muzeów. NRD odda zachodnioniemieckim muzeom 300 obrazów, w zamian otrzymując 130 obrazów, rysunków, miedziorytów i drzeworytów. Minister ds. stosunków wewnętrznych D. Wilmis podziękowała rządowi USA za pomoc w dojściu do skutku obecnego porozumienia.

31 X — „Die Welt” poinformowała, że kierownictwo NRD stoi w przededniu sfinalizowania umowy w sprawie nowych, wielomiliardowych kredytów od banków zachodnioniemieckich i zagranicznych. Rzecznicy głównych partii RFN zapewniają, że żadne z ich stronnictw nie wniesie sprzeciwu, gdyby Republika Federalna mogła być pomocna NRD przy zaciąganiu nowych kredytów lub przy ich poręczaniu.

Listopad

1 XI — Od początku listopada obowiązuje nowy, rozszerzony katalog prezentów, które mieszkańcy RFN mogą wysyłać lub przywozić do NRD. W katalogu mieszczą się m.in. płyty gramofonowe, wydawnictwa i lekarstwa, brak w nim jednak prasy politycznej.

2 XI — W związku z zakończeniem misji dyplomatycznej w Polsce ambasador RFN w Polsce F. Pfeffer został przyjęty przez marszałka Sejmu R. Malinowskiego i wicemarszałka M. F. Rakowskiego.

2 XI — Federalny minister obrony M. Wörner (CDU) powiedział w wywiadzie dla „Bild Zeitung”: „Prawdziwym testem dobrej woli Michaiła Gorbaczowa w dziedzinie rozbrojenia stanie się jego podejście do problemu broni konwencjonalnej”.

4 XI — Powołując się na wysokiego urzędnika w Bonn agencja *Associated Press* podała, że kanclerz Kohl zamierza odwiedzić NRD w charakterze „osoby prywatnej”.

4 XI — Podczas posiedzenia komisji spraw wewnętrznych *Bundestagu* w kwestii odszkodowań dla ofiar narodowego socjalizmu (o które ubiega się rząd PRL) partie koalicji rządowej *CDU/CSU-FDP* odrzuciły koncepcję opozycji w sprawie powołania specjalnej fundacji. Jednocześnie podniesiono istniejący przy ministerstwie finansów tzw. fundusz interwencyjny, z którego będzie się wypłacać zgłaszającym się indywidualnie jednorazową odprawę w wysokości maksymalnej 5 tys. DM. Fundusz nie obejmuje jednak robotników przymusowych.

4 XI — Premier Saary O. Lafontaine opowiedział się w *Landtagu* za zawartym w ustawie zasadniczej RFN nakazem ponownego zjednoczenia obu państw niemieckich, zastrzegając jednocześnie, że kwestia uznania obywatelstwa państwowego NRD „musi zostać pewnego dnia wyjaśniona”. Wystąpienie Lafontaine'a było reakcją na wypowiedź socjaldemokratycznego burmistrza Saarlouis R. Nospersa, który wystąpił z wnioskiem o zrezygnowanie z nakazu zjednoczenia oraz międzynarodowoprawnego uznania NRD. Lafontaine zaprzeczył, jakoby poglądy Nospersa w tej sprawie były podzielane przez większość socjaldemokratów w Saarze.

7 XI — Ambasador F. Pfeffer zakończył swą misję w Polsce i opuścił Warszawę.

9 XI — Nowo mianowany ambasador RFN w Polsce Franz Joachim Schöller, który złożył w Warszawie wstępną wizytę przed oficjalnym rozpoczęciem swej misji, został przyjęty przez min. M. Orzechowskiego. F. J. Schöller (l. 61) jest z wykształcenia prawnikiem, studiował też filozofię i historię. W służbie dyplomatycznej od 1955 r., pracował na placówkach w Rzymie, Dar es-Salaam, Madrycie, Brasili, a ostatnio w Paryżu. Schöller był w Polsce w 1978 r. towarzysząc H. Schmidtowi.

9 XI — Rząd NRD zwrócił się do władz RFN z wnioskiem o umożliwienie przeprowadzenia inspekcji w rejonie działania wojsk *Bundeswehry* na północny zachód od Kassel, co jest zgodne z postanowieniami sztokholmskiej konferencji KBWE w sprawie środków budowy zaufania, bezpieczeństwa i rozbrojenia w Europie. W ciągu 24 godzin udzielono pozytywnej odpowiedzi.

11 XI — Grupa oficerów Narodowej Armii Ludowej NRD przeprowadziła inspekcję w rejonie Kassel.

11 XI — Na konferencji prasowej w Bonn zaprezentowano zbiór wypowiedzi i artykułów T. Żiwkova, opublikowany nakładem *Pal — Regenstein Verlag* z Kolonii.

15-16 XI — W Albanii przebywał na zaproszenie tamtejszego rządu F. J. Strauss, podejmowany serdecznie jako „ojciec nowych stosunków niemiecko-albańskich”. Premiera bawarskiego uważa się za tego, który w trakcie kilku prywatnych wizyt w Tiranie przyczynił się do nawiązania oficjalnych kontaktów między obydwojma krajami. Szef CSU przeprowadził godzinną rozmowę z Ramizem Alią, został też przyjęty m.in. przez premiera Adila Carcaniego.

15 XI — W wywiadzie dla „Die Weltwoche” b. kanclerz H. Schmidt stwierdził m.in.: „Głosność” i „piereistrojka” przyniosły, jak dotąd, korzyści tylko intelektualistom. [...] Należy się liczyć z poważnymi rozczarowaniami społeczeństwa radzieckiego”. Schmidt dodał, że pod względem gospodarczym Związek Radziecki znaczy dla RFN „bardzo mało. Pewna szansa polega najwyżej na tym, że ściślejsze powiązania gospodarcze poprawią stosunki polityczne”. Przy okazji b. kanclerz wyraził pogląd, iż „zjednoczenia pod jednym niemieckim dachem nie będzie ani w tym stuleciu, ani w pierwszej połowie następnego”.

16 XI — Zastępca przewodniczącego Rady Państwa PRL K. Barcikowski przyjął na audiencji w Belwederze ambasadora nadzwyczajnego i pełnomocnego RFN F. J. Schöllera, który złożył listy uwierzytelniające.

16 XI — Po zakończeniu posiedzenia wspólnej zachodnioniemiecko-bułgarskiej komisji ds. współpracy gospodarczej, przemysłowej i technicznej min. gospodarki RFN M. Bangemann powiedział dziennikarzom: „Wypracowaliśmy model współpracy gospodarczej z krajem RWPG”. Bangemannowi, który zo-

stał przyjęty przez T. Żiwkova, towarzyszyła duża grupa przedstawicieli firm zachodnioniemieckich. Świadczy to o bardzo dużym zainteresowaniu przemysłu RFN współpracą z Bułgarią.

19 XI — Do stolicy NRD przybyła delegacja frakcji *SPD* w *Bundestagu* z członkiem zarządu i zastępcą przewodniczącego frakcji V. Hauffem. Zachodnioniemieckich gości przyjęli członkowie kierownictwa *SED*.

22 XI — W wywiadzie dla rozgłośni *Südwestfunk* w Baden-Baden federalny minister obrony M. Wörner stwierdził, że warunkiem dalszych kroków rozbiorczych po zawarciu układu o likwidacji broni średniego zasięgu jest likwidacja przewagi militarnej *ZSRR*. Wörner dodał, że „jeżeli M. Gorbaczow pragnie równego bezpieczeństwa dla wszystkich, to musi najpierw zlikwidować radziecką przewagę w broni konwencjonalnej i nuklearnej”.

22 XI — W erfurckim ratuszu podpisano porozumienie w sprawie nawiązania stosunków partnerskich między Erfurtem a Moguncją.

23 XI — Nowy ambasador RFN w Polsce F. J. Schöller został przyjęty przez członka Biura Politycznego, sekretarza KC PZPR, przewodniczącego sejmowej Komisji Spraw Zagranicznych — J. Czyrka.

23 XI — Wyrażając zaniepokojenie władz RFN trudnościami ekonomicznymi Rumunii, rzecznik rządu zachodnioniemieckiego poinformował, że Bonn zabiega w Bukareszcie o umożliwienie pomocy humanitarnej dla ludności rumuńskiej.

23 XI — Rzecznik frakcji parlamentarnej *SPD* ds. polityki zagranicznej K. Voigt, jako pierwszy polityk tej partii wygłosił odczyt w berlińskiej szkole partyjnej *SED*. Tematem wykładu była *Socjaldemokratyczna i marksistowsko-leninowska polityka pokojowa*.

23 XI — W Lipsku podpisano porozumienie o partnerstwie z Hanowerem. Umowa była parafowana w połowie września br. w Hanowerze.

24 XI — Podczas spotkania w Bonn z członkiem Biura Politycznego *SED* W. Felfe zachodnioniemieccy Zieloni opowiedzieli się za dialogiem z NRD bez jakichkolwiek warunków. Jednocześnie Zieloni poddali krytyce odmawianie przez partnera dialogu z osobami o innych przekonaniach politycznych

24 XI — Hamburski senat zaaprobował parafowane już porozumienie o partnerstwie tego miasta z Drezniem. Umowa ma być podpisana 14 grudnia w Dreźnie i 16 grudnia w Hamburgu.

25 XI — Kanclerz H. Kohl przyjął członka Biura Politycznego *SED* W. Felfe, który jest odpowiedzialny za problematykę rolniczą. Przebywający od kilku dni w Republice Federalnej polityk z NRD spotkał się wcześniej z przewodniczącym frakcji parlamentarnej *CDU/CSU* A. Dreggerem oraz szefem Urzędu Kanclerskiego W. Schäuble, rozmawiał też z przedstawicielami *SPD* i Zielonych. Gość z NRD przybył na oficjalne zaproszenie federalnego ministra rolnictwa L. Kiechle.

25-26 XI — Z wizytą w Czechosłowacji przebywał min. Genscher. Szef bońskiej dyplomacji przyjęty został przez G. Husaka, konferował z premierem L. Strougalem i ministrem spraw zagranicznych B. Chnioupiem, spotkał się też prywatnie z arcybiskupem Pragi, kard. F. Tomáškiem i byłym ministrem spraw zagranicznych J. Hajkiem. Czechosłowackie środki masowego przekazu nadały wizycie Genschera wyjątkowego rozgłosu. Ocenia się, że podróż tego polityka stanowi „przetarcie drogi” dla planowanej na początek przyszłego roku czechosłowackiej podróży kanclerza Kohla. Podczas konferencji prasowej Genscher domagał się likwidacji „stereotypów wroga” i przywiązywał duże znaczenie do sprawy utworzenia w Pradze zachodnioniemieckiego instytutu kultury. W otoczeniu ministra poinformowano, że w trakcie wizyty załatwił on pozytywnie niektóre „kwestie humanitarne”.

25 XI — Na zaproszenie przewodniczącego sejmowej komisji Polska—RFN S. Bejgera do Warszawy przybył przewodniczący grupy RFN—Polska w *Bundestagu*, H. Koschnick (*SPD*). W czasie swej kilkudniowej wizyty Koschnick przeprowadził szereg rozmów z przedstawicielami polskiego życia politycznego i społecznego.

27 XI — Kilkudniowy pobyt w Republice Federalnej zakończyła polska delegacja, reprezentująca interesy instytucji związanych z rolnictwem i polityką rolną. Na czele delegacji, stał sekretarz Naczelnego Komitetu Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego i przewodniczący sejmowej Komisji Rolnictwa

i Gospodarki Żywnościowej, K. Oleśniak.

27 XI — W obszernym artykule pt. *Jedność w podziale*, zamieszczonym na łamach „Die Zeit”, J. Schmude (SPD) stwierdził: „Wolno dzisiaj mieć wyobrażenie, że kwestia niemiecka będzie mogła znaleźć ostateczne rozwiązanie w postaci sąsiedztwa dwóch wolnościowych i demokratycznych państw niemieckich, zapewniających swobodny przepływ w obu kierunkach gdy granice utracą swój dzielący charakter, a prawa człowieka i pokoju we współżyciu będzie zapewnione, podział państwowy będzie mógł stać się czymś ubocznym, nikogo już nie gnębiącym”.

28 XI — Z inicjatywy Kościoła Ewangelickiego Północnej Nadrenii-Westfalii oraz Polskiej Rady Ekumenicznej odbyło się w Mülheim spotkanie grupy posłów, naukowców i działaczy z obu stron. Dyskutowano o roli Polski i RFN w procesie odprężenia w Europie Środkowej oraz możliwym wkładzie krajów tego rejonu w zbliżenie między Wschodem a Zachodem.

28 XI — Radziecki minister spraw zagranicznych E. Szewardnadze przyjął ambasadora RFN A. Mayera-Landruta na jego prośbę. Ambasador przekazał prywatny list kanclerza Kohla do M. Gorbaczowa. Według rzecznika rządu federalnego list precyzuje stanowisko Bonn w sprawie rozbrownienia i kontroli zbrojeń oraz dalszego rozwoju stosunków bilateralnych.

30 XI — W stolicy Hesji, Wiesbaden, podpisano ramowe porozumienie o współpracy tego miasta z Wrocławiem. Podpisanie umowy o partnerstwie nastąpiło w atmosferze kontrowersji natury prawnej wobec zastrzeżeń wysuniętych ze strony chadecji i wolnych demokratów.

Grudzień

1 XII — Agencja DPA poinformowała, że na porządku dziennym obradującej w Augsburgu międzyniemieckiej komisji granicznej znalazły się dodatkowo „ogólne problemy stosunków niemiecko-niemieckich”. Gremium zajmowało się ponadto sprawą określenia przebiegu granicy wzdłuż Łaby, problemami zanieczyszczenia rzek oraz ostatnimi incydentami granicznymi.

2 XII — Podczas dorocznego przyjęcia dla korpusu dyplomatycznego kanclerz H. Kohl oświadczył m.in., że wizyta Honeckera w Republice Federalnej by-

ła istotnym krokiem w stosunkach między RFN a NRD oraz istotnym wkładem do dialogu Wschód—Zachód. Kanclerz wyraził także zadowolenie z gotowości nowego kierownictwa radzieckiego do „pragmatycznej współpracy międzynarodowej” oraz do rezygnacji z „przestarzałych formuł ideologicznych”.

2 XII — Podczas zakończonego 83. posiedzenia obradującej w Augsburgu międzyniemieckiej komisji granicznej ustalono dokonanie odpowiednich korekt na mapach; nie udało się jednak rozwiązać sprawy przebiegu granicy wzdłuż Łaby. Zdaniem Bonn granica ta powinna przebiegać na wschodnim brzegu rzeki, a według władz NRD — jej środkiem.

2 XII — Rzecznik CSU ds. niemieckich i polityki zagranicznej O. Lowack ogłosił stanowisko grupy posłów CSU w Bundestagu w sprawie porozumienia między Wiesbaden a Wrocławiem: „Porozumienie wymaga ostrego potępienia, przede wszystkim dlatego, że w dokumencie tym używa się nie nazwy Breslau, lecz polskiej nazwy Wrocław. Jest to fałszowanie historii. [...] SPD znów rezygnuje bez potrzeby z ważnych pozycji w sprawach polityki niemieckiej, aby przypodobać się komunistycznym władcom [...]”.

3 XII — Dziennik „Die Welt” zamieścił wywiad z hesskim ministrem spraw wewnętrznych G. Milde (CDU), zaznaczając na wstępie, że „zamierza on prawdopodobnie anulować porozumienie” podpisanego 30 XI br. między Wiesbaden a Wrocławiem. Milde powiedział m.in., że „będące w toku postępowanie kontrolne nie jest skierowane przeciwko samemu partnerstwu, lecz przeciwko wymowie tekstu porozumienia, który narusza konstytucyjnoprawne i międzynarodowe pozycje RFN, czyli wykracza poza kompetencje komunalne”.

3 XII — Występujący na wspólnej konferencji prasowej W. Brandt i H. Vogel poparli „bez jakichkolwiek ograniczeń” amerykańsko-radzieckie porozumienie o likwidacji rakiet średniego zasięgu. Zdaniem Brandta, to nie tzw. podwójna uchwała NATO z 1979 r., lecz nowe przywództwo Związku Radzieckiego i jego koncepcje bezpieczeństwa są siłą sprawczą finalizowanego układu.

3 XII — Bundestag uchwalił głosami CDU/CSU i FDP wniosek, by istniejący fundusz interwencyjny dla ofiar nazistowskiego terroru podnieść jednorazowo z 50 do 300 milionów DM, rozpatrzyć

wnioski uprawnionych i na tym ostatecznie zamknąć całą sprawę.

6 XII — Federalny minister obrony M. Wörner (CDU) w wywiadzie dla telewizji ZDF ponownie zażądał od Związku Radzieckiego zmniejszenia potencjału konwencjonalnego w dowód zarzucenia myśli o działaniach ofensywnych. Zdaniem ministra do wojny prowadzi przede wszystkim przewaga w dziedzinie broni konwencjonalnej, natomiast „broń nuklearna zapobiega wojnie, jak to widzieliśmy”.

7 XII — W 17. rocznicę podpisania układu między Polską a RFN przewodniczący zachodnioniemiecko-polskiej grupy poselskiej w *Bundestagu* H. Koschnick (SPD) stwierdził na łamach „Sozialdemokratischer Pressedienst”, że dokument ów stał się „cezurą w powojennej historii naszych narodów”, zapoczątkowując od dawna konieczną, lecz ze względu na bolesne doświadczenia historyczne trudną normalizację stosunków.

7 XII — Zapowiedziana na bieżący tydzień pierwsza oficjalna wizyta w NRD federalnego ministra ds. młodzieży, rodziny, kobiet i zdrowia pani R. Süßmuth (CDU) została nagle odwołana. Agencja *Associated Press* sugeruje, że wiąże się to z przygotowaniami do wizyty M. Gorbaczowa w stolicy NRD, który zatrzyma się tam w drodze z Waszyngtonu, by spotkać się z przywódcami państw Układu Warszawskiego.

8 XII — *Bundestag* wypowiedział się na rzecz niesienia pomocy humanitarnej dla mieszkańców Rumunii. Rzecznicy wszystkich frakcji zaapelowali do ministra Genschera, by ten omówił tę sprawę podczas swej zaplanowanej na przyszły tydzień wizyty w Bukareszcie. Ambasador rumuński w Bonn bezskutecznie interweniował, by nie dopuścić do tego rodzaju debaty, ponieważ stanowi ona ingerencję w wewnętrzne sprawy Rumunii.

8 XII — W Moskwie poinformowano, że prośba M. Rusta o ułaskawienie została rozpatrzona odmownie.

9 XII — Występujący na posiedzeniu frakcji CDU/CSU w *Bundestagu* kanclerz Kohl uznał podpisanie przez M. Gorbaczowa i R. Reagana układu o likwidacji rakiet średniego zasięgu za „moment historyczny”. Oświadczając, że jest to „ważny krok we właściwym kierunku” kanclerz wyraził nadzieję na posunięcia rozbrojeniowe również w innych kategoriach broni.

9 XII — Agencja DPA poinformowała, że ambasada radziecka odmówiła udzielenia wiz dwóm członkom delegacji partii Zielonych, którzy mieli udać się w bieżącym tygodniu do Moskwy.

10 XII — W oświadczeniu złożonym na forum *Bundestagu* kanclerz Kohl powiedział m.in.: „Rząd federalny konsekwentnie wykorzystywał w mijającym roku spotkania na wysokim szczeblu, aby spżytkować zapowiadający się korzystny klimat w stosunkach Wschód—Zachód także pod względem bilateralnym, dla dobra ludzi. Taki był sens mego spotkania z sekretarzem generalnym Honeckerem i sekretarzem generalnym Żiwkowem, jak też z premierem węgierskim Groszem. Tego samego oczekuję od moich planowanych spotkań z sekretarzem generalnym Gorbaczowem i sekretarzem generalnym Husakiem”.

10 XII — W Polsce poinformowano, że w dniach 10 - 13 stycznia 1988 r. na zaproszenie ministra Mariana Orzechowskiego złoży w Polsce oficjalną wizytę H.-D. Genscher.

10 XII — Stałe przedstawicielstwo NRD w Bonn złożyło w Urzędzie Kanclerskim protest z powodu podjęcia na forum *Bundestagu* debaty poświęconej aresztowaniom i konfiskacie materiałów w berlińskim kościele Zionskirche.

11 XII — Rząd RFN odrzucił protest NRD złożony poprzedniego dnia.

11 XII — Parlamentarny sekretarz stanu w bońskim ministerstwie ds. stosunków wewnątrzniemieckich O. Hennig (CDU) wypowiedział się przeciwko nawiązywaniu oficjalnych stosunków między *Bundestagiem* a Izbą Ludową NRD. Wypowiedź Henniga była bezpośrednią reakcją na nieudzielenie przez władze NRD zgody na wjazd kilku deputowanych zachodnioniemieckich.

11 XII — Według przewodniczącego komisji *Bundestagu* ds. ochrony środowiska R. Göhnera (CDU) NRD jest gotowa do nowych rozmów w sprawie ochrony wód Łaby, stawia jednak pewne warunki wstępne.

11 XII — Marszałek Sejmu PRL R. Malinowski przyjął ambasadora RFN F. J. Schöllera w związku z rozpoczęciem przez niego misji dyplomatycznej w Polsce.

12 XII — Adwokat M. Rusta oświadczył agencji DPA, że jego klient musi spędzić co najmniej pół roku w obozie pracy, aby mieć szansę na powtórne, skuteczne wystąpienie o ułaskawienie.

14-15 XII — Z wizytą w Moskwie przebywał federalny minister gospodarki M. Bangemann (FDP). Strona zachodnioniemiecka podkreśliła, że radziecka reforma gospodarcza sprzyja zacieśnieniu wzajemnej współpracy, zwłaszcza w postaci spółek o mieszanym kapitale (*joint ventures*).

14 XII — Burmistrz Hamburga K. v. Dohnanyi (SPD) podpisał w Dreźnie umowę partnerską między dwoma miastami. Porozumienie przewiduje m.in. wymianę turystyczną i kulturalną.

15 XII — RFN i NRD dokonały kolejnej wymiany uwiezionych agentów wywiadu. Według DPA do RFN przybyło pięciu mężczyzn i jedna kobieta, do NRD — trzech funkcjonariuszy wywiadu.

15-17 XII — W Salzgitter (Dolna Saksonia) odbyło się siódme radziecko-zachodnioniemieckie kolokwium, poświęcone perspektywom stosunków ZSRR — RFN, a zwłaszcza problemom rozwoju dwustronnej współpracy gospodarczej i naukowo-technicznej. W obradach uczestniczyła delegacja radziecka z przewodniczącym Towarzystwa ZSRR — RFN, dyrektorem generalnym agencji TASS S. Losiewem na czele.

16 XII — Kanclerzowi Kohlowi wręczono list od E. Honeckera (treść listu została opublikowana 5 stycznia 1988 r.).

16 XII — Rada miejska Lubeki jednocześnie zatwierdziła umowę o partnerstwie z Wismarem (rada Wismaru uczyniła to już 28 października br.).

17 XII — W Bukareszcie odbyło się trzygodzinne spotkanie H.-D. Genschera z N. Ceausescu. Przebywający w Rumunii minister spotkał się także z szefem rumuńskiej dyplomacji I. Totu. Genscher poruszył sprawę ułatwień wyjazdowych dla przedstawicieli mniejszości niemieckiej oraz ponowił ofertę przyjęcia ludności rumuńskiej z pomocą charytatywnej (dostawy artykułów żywnościowych). Wyniki wizyty ocenia się jako skromne. Podróż Genschera towarzyszyła w RFN fala krytyki pod adresem władz rumuńskich.

20 XII — Przewodniczący Stowarzyszenia Niemców Wschodnich i Środkowych CDU/CSU H. Hupka oznajmił, że Genscher powrócił ze swej ostatniej podróży do Bukaresztu „z pustymi rękami”. Stosunki zachodnioniemiecko-rumuńskie Hupka ocenił jako „katastrofalnie złe”.

21 XII — W wywiadzie dla „Die Welt” H. Kohl, zapytany o wizytę M. Gorba-

czowa w Republice Federalnej, odpowiedział: „Zakładam, że spotkamy się w ciągu przyszłego roku”.

21 XII — Zdaniem szefa Urzędu Kancelarskiego W. Schäuble (CDU), podstawą *Deutschlandpolitik* nadal musi być stanie na gruncie otwartego problemu niemieckiego, z drugiej jednak strony trzeba uczynić wszystko, by poprzez współpracę z władzami NRD stale poprawiać sytuację Niemców.

22 XII — Dziennik „Die Welt” poinformował, że w grudniu br. znacznie wzrosła liczba przesiedleńców z NRD do RFN. W okresie od 1 do 21 grudnia przybyło ich 2400.

22 XII — H.-D. Genscher udał się z prywatną wizytą do NRD. Polityk ten odwiedza każdego roku swą rodzinę w Halle. Żadnych oficjalnych rozmów nie przewidziano.

23 XII — W wywiadzie dla rozgłośni *Norddeutscher Rundfunk* kanclerz Kohl powiedział, że istnieją „dobre szanse” do spotkania z M. Gorbaczowem w 1988 r. Kanclerz dodał, że chciałby m.in. zapytać radzieckiego przywódcę o to, co dzieje się z dwoma milionami Żydów w ZSRR oraz o to, jaka jest sytuacja dwóch milionów obywateli radzieckich pochodzenia niemieckiego.

23 XII — Wicepremier PRL Szalajda przyjął ambasadora RFN w Polsce F. J. Schöllera. Omówiono stan stosunków gospodarczych między obu krajami.

26 XII — Parlamentarny sekretarz stanu w ministerstwie ds. stosunków wewnętrzniemieckich O. Hennig w wywiadzie dla *Norddeutscher Rundfunk* wyraził nadzieję, że władze NRD poczynią dalsze ułatwienia wyjazdów obywateli tego państwa do RFN.

28-30 XII — Z oficjalną wizytą w Moskwie przebywał F. J. Strauss, któremu towarzyszyli działacze CSU. Strauss wyładował w Moskwie na pilotowanym przez siebie samolocie sportowym. Premier Bawarii spotkał się z M. Gorbaczowem, określając później atmosferę tej rozmowy jako „przyjazną i rozluźnioną”. Wśród rozmówców Straussa znaleźli się także E. Szewardnadze i A. Dobrynin. Omawiano problematykę rozbrojeniową i perspektywy współpracy gospodarczej oraz technicznej. Przed odlotem do Monachium szef CSU oświadczył, że głosił w Moskwie hasło „Niech boga wojny Marsa zastąpi bóg handlu Merkury”. „Widzimy w ZSRR rynek 300 milionów ludzi” — dodał Strauss.

28 XII — Minister H.-D. Genscher wystąpił w Bonn ponownie z „pilnym apelem” o „poważne potraktowanie Gorbaczowa i jego zamiarów”.

31 XII — Zorganizowana w Monachium konferencja prasowa F. J. Straussa przyniosła szereg ocen polityki ZSRR dokonanych przez tego polityka. Przewodniczący CSU wierzy w rozbrojeniową wolę Związku Radzieckiego, jednakże nowa polityka Moskwy nie powinna być —

zdaniem Straussa — interpretowana niewłaściwie, gdyż ZSRR nie zamierza zmieniać swego systemu społecznego. Premier Bawarii stwierdził ponadto z satysfakcją, że w terminologii NRD i ZSRR najwyraźniej zrezygnowano z „nonsensownej teorii o kapitalistycznym narodzie niemieckim na Zachodzie i socjalistycznym narodzie na Wschodzie”.

Opracowanie: Stanisław Żerko

